

Майстер-зодчий десятків кілометрів живописних декорацій

Лариса МАРЧУК
(Львів)

68

«Аїда». 1995 р. Сценографія Тадея та Михайла Риндзаків

Головний художник Львівського національного академічного театру опери і балету імені Соломії Крушельницької Тадей Риндзак уже 45 років із 70 створює монументальні художні полотна для сцени. Він виготовив десятки кілометрів декорацій.

Тадей Риндзак – майстер унікальної сценографії, якою сьогодні вже мало хто володіє. Вона полягає в гармонійному поєднанні одразу кількох жанрів мистецтва – скульптури, архітектури, графіки й живопису.

І навіть встановлювати цю архаїчну бутафорію в театрі? Адже новітні комп'ютерні технології за лічені секунди «збудують» перед глядачем будь-які живописні феєричні міста чи краєвиди – все, що забажає відтворити на сцені найвибагливіший режисер. Про це й поговоримо з народним художником України Тадеєм РИНДЗАКОМ.

Малярка

Кажуть, що театр починається з вішалки. Але це для глядача. Для численного колективу театру опери і балету – з утаємниченої для нас «творчої кухні» – малярки, де змішуються й оживають фарби, де komponується різна мішура з паперу, марлі, тканини, пір'я, ниток, шнурів. Тут виготовляють розмаїті декорації з відтворенням лісів і пустель, каньйонів і водоспадів, едему й пекла. Загальна площа майстерні малярки, що в центрі Львова, становить кілька сотень квадратних метрів – це окрема від основної п'ятиповерхова споруда театру. Не кожний львів'янин-театрал знає, що вона розташована неподалік від знаменитої архітектурної перлини України – будівлі Львівської опери.

Саме тут визрів неперевершений талант найвидатнішого сценографа ХХ століття Євгена Лисика, який прославив львівський театр. У роки радянського тоталітарного режиму до

його мистецтва ставилися з підозрою. Проте коли Євген Лисик відвідав Америку, директор «Метрополітен-опера» сказав: «Якби ви в нас захотіли робити сценографію й зажадали знести сцену, я, не вагаючись, зробив би це для вас». У мистецькому світі високо оцінили талант Євгена Лисика.

– Ось до такого генія я потрапив у малярку, – розповідає пан Тадей Риндзак. – Будучи студентом вечірнього відділення архітектурного факультету інституту «Львівська політехніка», я працював то столяром, то будівельником. Але почув по радіо оголошення, що оперний театр набирає декораторів. Платили тоді мізер, умови роботи були жакливі. 1967 року малярка не мала належного опалення, освітлення, всюди бігали щури. Декораторам доводилося варити клеї на борошні, декорації пахли хлібом, розвелися гризуни, на яких була одна рада – коти. Так тривало десятиліттями.

Сьогодні театральна малярка – сучасна комфортна споруда, і в цьому велика заслуга генерального директора театру Тадея Едера.

А світочу сучасної сценографії Євгенові Лисику, знаному в усьому світі, доводилося працювати в дискомфортних умовах. Він був головним художником Львівського театру опери і балету. За своє творче життя зробив сценографію до 76 вистав, створив неперевершену школу львівської сценографії.

У радянські часи глядачі ходили дивитися передусім на вражаючу сценографію Євгена Лисика. І сьогодні глядачі та мистецтвознавці шукають в афішах рядок «Сценографія Євгена Лисика». Художник залишив по собі чималий доробок, який можна побачити в театрі. Він завжди працював із великим ентузіазмом і навчив цього свого учня й послідовника Тадея Риндзак, який привів у театр брата Михайла.

«Бал-маскарад». 2005 р. Сценографія Тадея та Михайла Риндзаків

Дося

Тадей РИНДЗАК народився в Болехові на Івано-Франківщині. Закінчив архітектурне відділення інституту «Львівська політехніка». Перше самостійне вирішення художником Т. Риндзаком костюмів і декорацій до опери «Наталка Полтавка» М. Лисенка привернуло увагу народних художників Е. Миська, Я. Чайки, мистецтвознавця В. Овсійчука, а також преси.

Народний художник України Тадей Риндзак у своїх постановках – а це більш як шістьдесят опер і балетів високого мистецького рівня, створення яких можна слушно назвати трудовим подвигом – домагається високої образності, співзвучної музичному матеріалові, органічного поєднання традиційного й новаторського. Він з успіхом оформляв вистави у Санкт-Петербурзі («Лоенгрін»), у Національній опері України («Аїда», «Лебедине озеро»).

Т. Риндзак забезпечує показ львівських вистав на гастролях в Італії, Австрії, Німеччині, Польщі. Заслужене визнання в мистецьких колах та успіх у глядачів принесли Т. Риндзаку його останні постановки опер «Набуcco», «Травіата», а також «Мойсей» і «Повернення Баттерфляй».

Уроки українського Леонардо да Вінчі

– Своім становленням я завдячую Євгенові Лисику, – розповідає Тадей Риндзак. – Він тонко відчував час, епоху, в якій жив, і бачив перспективу. Він вважав, що театр як вид мистецтва треба розширяти – образно й візуально. Лисик був художником-монументалістом, його вабило живописне полотно. Одного разу, готуючи сценографію до вистави в Туреччині, він створив таке вражаюче живописне полотно, що турки захоплено сказали: «Ви своїм гострим поглядом повернули нам батьківщину». Лисик виробив своєрідний космічний стиль, притаманний тільки йому. Адже його полотно – це не просто гарне тло для гри актора. Це – образ, із яким персонажам треба жити у виставі, а саме бути в гармонії. За такою формулою і ми сьогодні працюємо, – наголосив Тадей Риндзак.

Нещодавно в Національному музеї у Львові виставили численні ескізи до вистав, які оформив Тадей Риндзак. На живописних полотнах уловлюються стилістичні особливості, притаманні глибинним узагальненням чуттєво-філософської сценографічної школи Євгена Лисика. Однак кожен художник має свою емоціональну насиченість живопису, її не сплутаєш із жодною іншою.

Як послідовника свого вчителя, Тадея Риндзак турбує доля по-

лотен, котрі залишив народний художник, лауреат Шевченківської премії Євген Лисик.

– Твори, які ми зробили разом із Лисиком до 1979 року, пропали. Тоді театр закрили на реконструкцію і в приміщення затекла вода. Мені важко про це говорити, серце стискається від болю, – каже Тадей Йосипович.

Нині в театрі належно зберігаються полотна, задіяні в сучасному репертуарі. Проте збереження декорацій з минулих постановок є проблемою. Бо це величезні катанки заввишки 16 метрів, для них спеціально треба будувати приміщення. Чималою має бути споруда, де можна було б експонувати десятки живописних сценічних полотен розміром 16 на 20 метрів кожне! Провідні митці й культурні діячі Львова не один рік звертаються до місцевої влади, обґрунтовуючи необхідність створення музею Євгена Лисика, який став би гордістю України, а для Львова – неперевершеним брендом, аналогів якого у світі немає. Це був би, як кажуть сьогодні, прибутковий бізнес-проект. Але, на думку критиків, нинішнє суспільство ще не доросло до масштабності й пророчої глибини філософії космічних полотен українського Леонардо да Вінчі Євгена Лисика, а тому його творчість поки що залишається для більшості недоступною.

«Мойсей». 2001 р. Сценографія Тадея Риндзак

«Тарас Бульба». 1993 р. Сценографія Тадея Риндзак

Пензлі для біцепсів

– Відомо, що театри світу заповнили нові сценічні технології. І це данина часу. Який вигляд на цьому тлі має Львівський театр опери і балету? Чи це не є кроком назад? – цікавлюсь у головного художника Тадея Риндзак.

– Приймаючи наш театр до Асоціації «Opera Europa», її директор Ніколас Пейн зазначив високий рівень самобутньої живописної сценографії, – відповів Риндзак. – Ми залишаємось острівцем у Західному регіоні, де збережено первозданність опери як виду сценічного мистецтва, в основу якого закладено живопис. І цей синтез мистецтв ми зберігаємо. Адже за кордоном уже давно немає ні технічної бази для цього, ні фахівців. За кордоном рахують кожну копійку, а сценографія – це цілий комплекс вартисних робіт. Наш театр для них – зворушливе й захопливе ретро, ностальгія за класичною первозданною оперою.

Художники-декоратори повинні мати неабияке здоров'я. Розпис лише одного полотна 16 на 20 метрів триває не один тиждень (для вистави потрібно кілька полотен). І це своєрідне випробування на фізичну витривалість. Годинами доводиться махати кілограмовими пензлями, вміти вправно працювати на полотні найважчим пензлем-макловицею – довгий, на дві руки, із фарбою він важить до п'яти кілограмів. І тримати його слід у повітрі, в жодному разі на нього не можна спиратися. Біцепси в художника наростають блискавично! За довгі роки творчої праці в малярці художники брати Риндзак втратили

чимало фізичних сил і здоров'я, адже працювати доводиться з різними хімічними сполуками клеїв, фарб. На одне полотно використовують понад 150 кілограмів клею, 220 кілограмів фарби, а для його фактури – різноманітні тканини, мішуру тощо. Поруч із Риндзаками працюють професійні декоратори й бутафори Марія Мосур, Петрунела Хміль. Вони дуже стисло розповідають про таємниці творчих процесів, але, як справжні чарівниці, знають, як із нічого зробити все необхідне для сцени – від квітучої яблуні до інтер'єрів розкішних замків, палаців.

– Коли готував сценографію до спектаклів «Аїда» і «Мойсей», так тим жив, що відчував майже реально атмосферу пустелі. І був ду-

же здивований, коли завідувачка літературної частини Надія Труш, котра щойно приїхала з Єгипту, поцікавилась, як мені вдалося так точно відтворити край, в якому ніколи не був, – розповів Тадей Риндзак. – Тож після багатьох постановок, для яких я готував полотна – а це відомо зарубіжна класика: «Набукко», «Травіата», «Повернення Баттерфляй», «Тоска», «Кармен», «Орфей і Евридика» та інші – в мене вже немає бажання їхати до країн, які зображав на сцені, бо я там... був.

І це є знаковим для нас, людей Землі. Бо думка, яку посилає Творець художнику, стає реальністю, коли він втілює її в живописне полотно, відтак воно наповнюється тією істиною, позивні імпульси якої приймає кожна людська душа у глядацькій залі. І ось саме цього відчуття контакту не замінить жодний комп'ютерний спец-ефект, бо він холодний, технічно-блискавичний, а сценографічний образ, дарований Творцем, залишає душевний слід, – переконаний художник Тадей Риндзак.

Львівський національний академічний театр опери і балету імені Соломії Крушельницької багато гастролює. І його сценографія особливо приваблює зарубіжного глядача, якого не здивуєш новими сценічними технологіями. Вистави львівських артистів мають великий успіх, бо в гармонії з живописними полотнами актори створюють на сцені повноцінні об'ємні настроєві картини справжнього дійства, яке резонує в серцях глядачів розмаїтими емоціями.

Фото Олени ХРАМОВОЇ.

Міністерство культури України
Львівський національний академічний театр опери та балету
ім. Соломії Крушельницької
Національний музей у Львові
ім. Андрія Шептицького

ВИСТАВКА «ХУДОЖНИК І ТЕАТР»

(творчі роботи художників-постановників
та художників-декораторів
Львівського національного академічного театру
опери та балету ім. С.Крушельницької)

Віктор Курило   Юрій Ямаш   Андрій Курно   Оксана Зиченко
Богдан Лужецький   Тадей Риндзак   Михайло Риндзак

Відкриття виставки – 15 лютого 2012 року о 16 год.
Виставка працює у музеї щодня, крім понеділка, з 11 до 17 год.
Тел. 235-88-56(музей), 242-17-95(театр)